

LETS

OVER

VRISHEID EN SCHOLEN,

OF

OVERWEGING DER BEIDE VRIJHEIDS-BESLUITEN

VAN DEN

5 JULIJ 1836 EN 9 JANUARIJ 1841,

VOOR

HET OORDEEL VAN EEN WAARHEIDLIEVEEND
LEZER DAARGESTELD

DOOR

RILAAS SMIT,

DIAREN DER GENEFORMERENDE GEMEENTE TE HASSELT, IN OVERINSSEL.

MET EENNE VOORREDE VAN

L. G. C. LEDDEBOER.

TE 'S GRAVENHAGE BIJ
J. VAN GOJVERDINGE.

1846.

Die Mij eeren zal Ik eeren, spreekt de Heere, maar die Mij smaden zullen ligt geacht worden. Ziedaar mijn toestand in een woord, helaas! Eri brak den nek om het niet eeren van den Heere, en het schepsel boven den Schepper, zijne zonen boven God te stellen. Ziedaar mijn toestand, helaas! Och! mogt ik klagen uit een gebroken hart en verslagen geest, dat zoude licht geven aan mijn harte. Moet ik anderen vermanen en beispelen en den rechten weg wijzen, die zelf het *eerst* en *meest* van de zoete, zalige geboden, regten en inzettingen des Heeren ben afgeweken? Daar geen zoo schuldig kan staan, als ik! Okkunde, ongelooft, onverloochendheid, menschenvrees, schepselheide boven vreeze en liefde voor den Heere. Mocht ik mijne pen doopen kunnen in zilte tranen, in plaats van inkt, het mogte onleesbaar voor de menschen zijn, maar het zoude het beste, leesbaarste schrift voor den Heere zijn. Gebrek aan kennis, gevoel, belijdenis, betreuren en beweenen van schuld, ziedaar onze ellende. Eigene verlossing, redding, bevrijding maken die ellenden te grooter. De verlating des Heeren is het grootste oordeel en dat wordt het minste gevoeld. Wij missen licht, vrede, troost, blijdschap, zegen, 's Heeren nabijheid, tegenwoordigheid, lieflijken, gemeenzamen omgāng om onzer zonden wille. *Kracht, gevoel, zien*, stellen wij boven en voor het Woord en het geloof, en de geboden des Heeren! Eigen eer, wijsheid,

hiefde, zelfbehoud stellen wij boven de eere Gods. Wij kiezen den dood voor het leven, duisternis voor het licht, den Satan voor God, de wereld voor den hemel, de verdoemenis voor de zaligheid, verdrukking, benauwdheden, ellenden, voor heerlijkheid des Heeren. De Heere meent het goed met Zijn volk, maar wij meenen het kwaad met ons zelve en misleiden ons zelve. Doorgrond mij, o God, ende kent mijn harte, ende kent mijne gedachten. Doe mij U, o God, klagen mijne nooden, openleggen mijne smarten, mijne ellenden U bekend maken, mijne behoeften voor U bloot leggen, mijne klagen uitspreken in Uwen schoot. Bereid mijn harte voor Uwe komste, oordeelen, genigten, verneder mij onder Uwe krachtige hand! Geef mij vernederende, verootmoedigende, kleinmakende, afhankelijk en aanhankelijk makende genade. Mogten mijne daden gaan spreken, en mijne woorden mij veroordeelen en beschamen. Een groote mond maar een nauw harte! Veel beweging, weinig uitvoering! Veel zien, weinig ter harte nemen. Het slijk en den drek omhelzen, en het goud vertreden en verwerpen. Slapen met de bruid op het beddeke van zorgeloosheid en vleeschelijke rust, terwijl de Heere met nachdruppen staat voor de geslorene deure Zijner bruid. Trage handen en slappe knieën, lusteloosheid, gevoolloosheid, harteloosheid, zuchteloosheid, biddeloosheid, ziedaar onze toestand! Want Mijn volk heeft twee boosheden gedaan: Mij, den Springader des levenden wakers, hebben zij verlaten, om zich zelve bakken uit te houwen, gebrokene bakken, die geen water houden. Wij worden met onze afgoden geslagen, die vreemden heerschen over ons, die ten hooftde waren zijn ten staarte geworden, omdat wij Gods wetten, inzettingen en geboden ten staarte gemaakt hebben. Wij hebben het verbond onheilighd, de inzettingen verkracht, toen God wilde, wilden wij niet, en als God niet wil, willen wij. Ten tijde dat de Heere ons op den weg leidde, zijn wij van Hem afgeweken. Wij hebben niet gelet op de daden des Heeren, daarom heeft Hij ons niet gebouwd. Wij hebben groote dingen gezocht, en daarom ontgaan ons de kleine. Wij hebben ons in de platse van God gesteld, en in eigene kracht willen werken, en

vanom wisslen wij des Heeren zegen. Het uitwendige boven het inwendige gesteld, hetgeen ons moest verootmoedigen, heeft ons verhoovaardigd. Hoe meerder licht hoe meerder verantwoordig. Hoe meerder kennis hoe meerder verpligting. Hoe meerder gaven hoe meerder aanlegging ten zegen voor anderen, onder den zegen des Heeren. Hoe meerder ontvangene genade hoe dieper verootmoediging. Genade draagt het kled van nederigheid, ademt den geest van zachtmoedigheid en is geschoeid met bereidwilligheid. Niet door kracht of door geweld, maar door Wijnen Geest zal het geschieden, spreekt de Heere. Mogt er meer op het hartewerk, geloofs oefeningen, vruchten der bekeering, handel en wandel gelet worden. Wat uit den geloove niet geschiedt is zonde. Liefde uit een rein hart, barmhartigheid, leven des geloofs, vruchten des Geestes, zijn Gode om Christus wille behagelijk. Indien gij wist, wat het zeggen wil, Ik wil barmhartigheid en geen offerhande, spreekt de Heere! Hoe vele verkeerde geesten openbaren er zich niet in onze dagen? mogten die meer beproefd worden. Schuld en genade; bronnen en oorzaken van schuld opgezocht en nagespoord, gevold en erkend worden. Wij zoeken de schuld te bedekken en te verblomen, maar in de ontdekking derzelve ligt de weg tot genezing. Wij achten het voor ons het grootste voorrecht, wien het in deze dagen van afval, vleeschelijkheid, wereldgezindheid en zelfzoekendheid, verbittering en vreeing van en onder elkanderen, onder Gods volk te beurt moge vallen den Heere te verwachten in den regten weg, in de komste Zijner gerigten en oordeelen, die begonnen van het huis Gods, vreeselijk staan te ontbranden en los te barsten. Wij zoeken geene groote dingen, noch aardse Koningrijken of verlossing en bevrijding voor de voorafgaande oordeelen, en welk zal het einde zijn? Wij gelooven dat de Heere Zijn volk opgewelt heeft tot den strijd tegen het rijk der duisternis, maar dat velen overwinning roepen voor den strijd, krijgsgewangen gemaakt door den vijand en in die beperkte en omvinte vrijheid in een vreemd land het gouden kalf aanbiddende, roepende: dit zijn de goden die ons verlost hebben uit Egypteland. Merk ook

wel op, dat de Heere, ЈЕHOVA, de getrouwe verbonds-God van Zijn ontrouw volk, het ook den afgodischen Israëlieten onder alle hunne gruwelen niet in de woestijne liet ontbreken aan manna, en het water uit den rotssteen, noch aan de volkdin-
 gen geene bewijzen van Gods goedkeuring over hunne afgodische handelingen en gedragingen. Wij voor ons achten dat strijden (mocht het geschonken worden) voor het verbond van God met onze vadersen opgerigt, geenszins bestaat in de erkenning van hen die dat verbond ten eenemale vernietigd en als een wild zwijn omgewroet en vernield hebben voor Gereformeerden, denkende wij hier om hetgeen wij lezen 2 Koningen 16 van vs. 10 tot 18. Hetzelfde toech heeft plaats gehad in ons vaderland, wij ook hebben in plaats van de koperen altaar (onze Gereformeerde belijdenis, overeenkomstig Mattheus 16 vs. 18 alzo hier genoemd) den altaar van Damascus in de plaatse gekregen, door de bestelling des Konings aan den priester URIA, terwijl de koperen altaar, die voor het aangezigt des Heeren was, gebragt is geworden van (vs. 14) 't voorste deel des huizes, van tusschen zijnen altaar, en van tusschen het huis des Heeren aan de zijde (zijns) altaars noordwaarts, om te onderzoeken; verachtende alzo des Heeren altaar, snijdende de lijsten (vs. 17) der stellingen af, nemende van bovendien het waschvat weg, doende de zee af van de koperen runderen, die daaronder waren, ende zettende die op eenen steenen vloer enz. Zij nu, welker oogen geopend zijn geworden, en de eere Gods op het harte wegen mag, verlaten den door АСНАЗ en URIA geschilden dinnascenschen (heidenschen) altaar, en wenden zich met verlooche-
 ning, opoffering en verlating van eigen eer, naam, belang, voordeelen en gunst van menschen, tot den koperen altaar, gezet noordwaarts op den steenen vloer om te onderzoeken, niet kunnende of mogende erkennen de *walste*, de *echte* te zijn. Hoe ijverden de kinderen Israëls tegen de kinderen Rubens en Gads en den halven stam van Manasse, toen zij getuurd hadden dat zij eenen nieuwen altaar gebouwd hadden, uit vrees dat hunner broederen kinderen ten eenige dage tot hunne kinde-

ren mogten zeggen: gijlieden hebt geen deel aan den Heere! Maar hoe verpligd waren zij te hooren uit hunnen mond en te vernemen uit hunne daden, hoe zij op dien altaar niet offerden, maar de altaar des Heeren met hunne broederen in eere hielden, en geen nieuwen gemaakt hadden dan hunner broederen kinderen tot een getuigenis. Antwoorden hierop onze broederen, dat zij de Gereformeerde leere mogten predken vrij en onverhinderd, wij vragen hun of de lijsten des Satans hun dan onbekend zijn, en wie de scheuringen en verdeeldheden verwekt hebben? of zij die zich door bewarande genaade wenschen te mogen houden aan het beginsel der uitleiding, terugkeering tot het verbond van God met onze vadersen opgerigt, met vrijmoedige belijdenis en uitkoming voor onzes Heeren Naam, eer en zake, hun (de schijn-Gereformeerden) tot een *getuigenis*, strijdende voor het geloof den heiligen eenmaal overgeleverd; of die zich buigen voor het beest en het beeld, hetzelfde gekroond hebben als de echte, en afstand doende van den naam en al hetgene tot dat verbond behoorde (lees 1 Kon. 21) zich van dat eerste standpunt verwijderd hebben (lees Ds. DR COCK'S oornooedig smeekschrift enz. bl. 13 enz. en SAKORTE'S voorrede enz.)? Wie is Koning der Kerke? Wie moet ons verlossen? Van wien moet men hulpe verwachten? Is het genoeg te zeggen, wij geven hun getuigenisse de Gereformeerden niet te zijn, moest dat niet blijken met daden? Is men de vervolging (die sta zie toe dat hij niet valle) moede geworden? Heeft men den Heere de handen niet gebonden? Gaf men daardoor geen schijn ten minste van vrees en of onze zake niet Gode's ware? Zoude alle vrijheid van den Heere zijn? Is de Heere tegen zich zelven verdeeld? Welke zijn de gevolgen? Waar is de Kerkelijke band, vereeniging, zegen? Waar het weeren van Ongeformeerden? Van waar die verbitterde, driftige geest? (lees Rom. 10 vs. 2.) Is die uit God of uit den mensche? Was er geen leugengeest uitgegaan in den mond der Profeten? Maakte zich ZADEKIA geene ijeren hoornen? Sloeg PASTUR ЈЕРЭМIA niet op zijn aangezigt? Van waar dat afsnijden van die met de gevraagde vrijheid niet vereenigd zijn? Welk een

blindheid? Die den Heere beleden de Christus te zijn werden uit de Synagoge geworpen. Joh. 9 vs. 22. Is dat niet het droevigste oordeel: de oneenigheid tusschen Gods volk? Is liefde niet het voornaamste kenmerk? Wat beteekent geloof zonder liefde? Och of gij koud waart ofte heet, zoodan, omdat gij laauw zijt, ende noch koud noch heet, ik sal u uit mijnen mond spuwen. Wanneer werd de sprake verward? was het niet toen Babels toren gebouwd werd om zich eenen naam te maken en zondig, vleeschelijk, bij elkander te blijven? Hoe brak Lorrn dat aangename Eden gelijk *schijnende* Sodom in het einde op? Abrahm begeerde geen schoenriem van den Koning van Sodom, opdat deze niet zeggen zoude: ik hebbe Abrahm rijk gemaakt? Naborn zeide, dat late de Heere verre van mij zijn, dat ik u de erve mijner vaders geven zoude. 1 Kon. 21 vs. 3. Of is het alleen afstand doen van de goederen? Staan wij niet af van scholen; staan wij niet af van de op Gods Woord gegronde, door des Heeren zegen bekronde Kerke-orde? Waar is de onderlinge band? Iedere gemeente, en dan nog met het opgeven hunner namen, moet vrijheid vragen op in te dienen reglementen, alsof wij iets nieuws zoeken, en eene nooit in Nederland bestaande Kerk daarstellen wilden; verloochnende alzoo het oude! Afstand doende als bastard-kinderen van hetgeen onze vaders grond op Gods Woord zoo wijselijk vereenigd hadden? Van waar die twisten en verdeeltheden? Zijn zij niet al aanstonds opgekomen met het vervaardigen van nieuwe reglementen? Wilde de ware moeder het kind verdeeld hebben? Was het niet ongelooft en menschenvrees die Abrahm SARAI voor zijne zuster deed uitgeven? Was het Ismaël, de zone der dienstbare, of Isaac de zone der belofte? Is het hier slechts te doen om het woord te prediken of veelmeer tegen onze wederpartij eene getuigenis te geven van het verbond dat God met onze vaders opgericht en zoo rijkelijk gezegend heeft? Welk een aanleiding geeft men den onkundige door het afstand doen van den naam «Gereformeerde.» Hoe bezondigen wij ons aan den Koning, het land onzer inwoning, ja de geheele wereld! Ware het niet beter geweest den strijd niet te hebben begon-

nen, en den toren niet begonnen gebouwd te hebben dan tot bespoting van het werk, en ontseering en verloochening van den Naam des Heeren, en verblijding, en geruststelling; en stijving des vijands de wapenen neder te leggen vóór de overwinning, den arbeid te staken, wind te baren en de valsche ruste ons te doen welgevallen, groote onderzoeking des harten hebbende? Waarom toonde de Heere tegen de kinderen Israëls? was het niet om hun ongelooft en geloofden zij niet meer de beveesde bespieders dan Josra en Garna? Geloofden de schepelingen niet meer den stuurman dan Pavrus en kwamen zij daardoor niet in ongelegenheden? Sprekt de Heere geen wee uit over de aftrekkers naar en het steunen op den gebrokenen rietstok van Egypte? Die sta zie toe dat hij niet valle. Ik voor mij ben bewust door het inlaten met de vrijheid, gelijk ik heb mogen schrijven, zonder met de vrijheid zelve het oot (ik late staan bestrijdingen, aanvallen, verbokingen en bekooringen) eens te zijn geweest, mijne kracht te hebben verloren, omdat ik mijne sterkte niet in den Heere, maar in het schepsel heb gezocht, en alzoo van den eenen put in den anderen ben gekomen, en er geen grooter schuldenaar zijn kan dan ik. Mogten wij meer, een ieder voor ons zelve, bepaald worden bij onze *schuld*. Ik zal ze in de benaauwdheid brengen, sprekende de Heere, en dan zal Ik ze verhooren. Heb ik mijne kracht (versta dit wel) verloren, ben ik in duisternisse, verlattinge gekomen om mijne zonden en ontrouwigheden, mogte God dan nog de eere krijgen van Zijne trouwe aan mij den ontrouwste bewezen! Mogt ik mij dan verblijden, dat de Heere anderen verwekken wil om te strijden voor Zijne zake, en ik vernederd worden onder des Heeren hand, opdat de Heere groot gemaakt mogte worden! Volk des Heeren, dat moet ik u, niet van mijnen, maar van 's Heeren wege toeroepen, die op den Heere vertrouwen zijn als de berg Sions, (die) niet en wankelt, (maar) blijft in eeuwigheid. Ps. 135 vs. 1. Broeders, bidt voor mij, Jezus Christus is gestorven ende heden dezelve ende in der eeuwigheid! En *Die Getrouwe* heeft gezegd: 2 Cor. 12 vs. 9, Mijne genade is u genoeg; want Mijne kracht wordt in zwakheid volbragt; en wederom: Bergen zullen

wijken, ende heuvelen wankelen, maar Mijne goedertierenheid en zal van u niet wijken, ende het verbond Mijns vredes en zal niet wankelen, zegt de Heere Uwe Ontfermer, Jesaja 59 vs. 10. Bezwijk niet in uwe ziele, als gij verzocht wordt! Verhaagt niet den Heere te verbeiden, verhoeft Hij, verbeidt Hem, Hij zal gewisselijk komen. De Heere zal met uwe hopen wezen. Bezit uwe ziele in lijdzaamheid. Hij, Die te komen staat zal komen, ende niet achterblijven, vliedt de afgodendienst, die de hoere aanhangt is één vleesch met haar; laat u door geene schoon schijnende redenen ook niet door oude Profeten verleiden. Kent den Heere in alle wegen, ende Hij zal alle uwe paden regt maken. Valt niet laag op uwen gevallen broeder. Zoekt geene groote dingen. Wordt het in afbreking der zonde en opbouwing in Christus, door genade eens om Christus wille. Genade roeme tegen het oordeel. Genade zij ons deel, wiens schulden vergeven zijn om en door het bloeds JESU CHRISTI, opdat die leve, niet meer zich zelven leven, maar Dien, Die voor hem gekruist en gestorven is. Amen.

Hasselt, 1846.

Uw ontrouwe vriend en broeder,
L. G. C. LEENDORP.

VOORREDE VAN DEN SCHRIJVER.

Wij lezen Jeremia 6 vs. 14 tot 16, middelste gedeelte ingesloten: Ende zij genezen de breuke der Dochter mijns volks op 't ligste, zeggende, Vrede, Vrede: doch daar en is geen Vrede. Zij nize beschaamd omdat ze gruwel bedreven hebben? Ja, zij en schamen zich in het minste niet, weten ook niet van schaamrood te maken; daarom zullen zij vallen onder de vallende, ten tijd als Ik ze bezoeken zal, zullen zij struikelen, zegt de Heere. Zoo zegt de Heere; staat op de wegen ende ziet toe, ende vraagt naar de oude paden, waar doch de goede weg zij, ende wandelt daarin, zoo zult gij ruste vinden voor uwe ziele.

De personen, van wie de Profet hier spreekt, blijken ons volgens vers 13 te zijn de valsche Priesters en Profeten, die alle vermaningen, waarschuwingen en aankondigingen van de oordeelen des Heeren, die namelijk op 's Heeren bevel of last door den Boet-Profet JEREMIA gedaan en aankondigd werden, voor zichzelf verwerpen niet alleen, maar daar en boven het volk stijfden in hunne zonden en onregtigheden tegen den Heere; gezegend die breuke op het ligste, door het volk hunnen ellendigen toestand, waarin zij verkeerden, voor den Heere, mitsgaders de gedreigde oordeelen door den Profet JEREMIA voorstellen als eene lichte zaak, en bij gevolg als eene verkeerde zwaarhoofdigheid van den Profet JEREMIA. Het was hier, Geleiden! omdat het oordeel Gods over de booze daad niet haastelijk geschiedt, is het harte van de kinderen der menschen in hen vol om kwaad te doen, Prediker 8 vs. 11. Eyen als in Noachs tijd, etende en drinkende, trouwende en ten huwelijk uitgevende, tot dat de Zondvloed kwam en hen allen weg nam. Matth. 24 vs. 38, 39. Zoo was het ook hier, een roepen van Vrede, Vrede, het volk geruststellende als of hunne zaken welstonden, de kommer, die soms in hunne harten mogt oprijzen, wegnemende door schoon schijnende (het vleesch bevallende) redenen. En dat alles Geleiden tegen des Heeren getuigenis door den Profet JEREMIA, onbeschaamdlijk aan; dat is met een hoeren voorhoofd, dat weigert schaamrood te worden. Jeremia 3 vs. 3. Zijn ze beschaamd, zegt de Profet, omdat ze gruwel

bedreven hebben? Ja zij schamen zich in het minste niet, weten ook niet van schamrood te maken. Niet alleen zijn ze zelve niet beschamd, namelijk door ontlekend Genadelicht des Heiligen Geestes zich zelve kennende, en zich door Genade voor den Heere verootmoedigende, als Ezra 9 vs. 6, Job. 42 vs. 5, 6, Ephraim Jeremia 31 vs. 19, de tollenaar, Lucas 18 vs. 13; maar zij beschamen ook den Volke niet. Dit toech, Geliëfden! was hunne roeping, om Jacob zijne zonde en Israël zijne overtredinge beëind te maken, Micha 3 vs. 8, maar zij waren ontrouwwe herderters, valsche profeten, sprekende zachte dingen; en daarom zullen zij vallen onder de vallende, ter tijd als Ik ze bezoeken zal zullen zij strukelen, zegt de Heere. Maar niet alleen G. laat de Heere hun Zijne oordeelen aankondigen, die hen gewisselijk in dien weg voortgaande treffen zouden, ten dage wanneer de Heere komen zal, en zelf hen zal afscheiden en hun deel zeiten met de geveinsden, daar weeninge zal zijn en kneusinge der tanden; volgens Math. 24 vs. 51 en 25 vs. 30; maar daarenboven, terwijl het nog het bedden van Genade was, wendde Hij Zijne stemme in Zijne langmoedigheid nog tot hen, volgens vers 16; zoo zegt de Heere: Staat op de wegen ende ziet toe, ende vraagt naar de oude paden waar doch de goede weg zij. Na die paden die Ik van Eeuwigheid voor de Mijnen gelaand hebbe om hen tot Mijne volzalige gemeenschap te brengen, en in dezelve te houden, naar dien regel Gal. 6 vs. 16. En vaandelt daarin zegt de Heere, laat daarin uw lust en genegenheid, het leven van uw leven zijn, als Davids Psalm 119. En wat zoude hiervan het gevolg zijn? En gij zult ruste vinden voor uwe ziele. De zonde baart onruste, onvrede, maakt scheidinge tusschen den Heere en de ziele, Jesaja 59 vs. 2, maar het wandelen (door genade) in de wegen des Heeren geeft ruste, vrede des gemoeds, zaligheid. Gij zult ruste vinden voor uwe ziele en waarin Geliëfden? in Christus. Christus zelf als de ware ruste voor eene vermoede ziele, de Arke der Behoudnisse, Ja een Drie Eenig genade verbonds-God, een God van volkomen Zaligheid, Psalm 68 vs. 20 en 21. Waarvan Azar in zijne geloofsbetuiging nitroept, Psalm 73 vs. 25, 26, Wien heb ik nevens U in den Hemel? nevens U lust mij ook niets op der aarde, Bezijkt mijn vleesch ende mijn harte, zoo is God de rotssteen mijns harten en mijn deel in eeuwigheid. Dan Geliëfden, om niet te ver uit te weiden, maar tot mijn doel te geraken, zoo moet ik betuingen mit de volste op Gods Woord gegronde overtuiging mijns gemoeds den toestand der (van het zoogenaamde Hervormd Kerkgenootschap) afgescheidenen in het gemeen (de verborgene zuchtens die er mogten zijn niet te na gesproken) in dien zeldiden grond als ten tijde van

den profet Jeremia te beschouwen. Hetwelk de aanleidende oorzaak is dat ik dit volgend stukje, betrekkelijk de zoogenaamde vrijheid door den druk gemeenmaak, of het nog een middel mogt zijn in de hand des Geestes tot terugbrenging van des Heeren ware Volk, die even als ik met den stroom zijn medegevoerd, en tot nog toe door het luidt roepere van Vrede, Vrede, verblind zijnde, een echo weder afgeven: Des Heeren Tempel, des Heeren Tempel, des Heeren tempel zijn deze, en die langs deze weg (hoewel kinderen van hetzelfde huizezin) de zuchtens en klagers over Stons treuning toestand blijven verwerpen en tegenstaan.

Het zal immers niet noodig zijn Geliëfden, te behoogen, dat dezelfde last, dien de profet Jeremia van den Heere tot den Volke hadde, om hun, namelijk van wege hunne zonden, de aannaderende oordeelen Gods aan te kondigen, dat ook de Profeten, Leeraars onzer dagen dezelfde last hadden en hebben in deze dagen van afval en verloochening van 's Heeren Naam en Zaak. En wel uit kracht van Gods onveranderlijkheid (die niet alleen in Zijne beloften maar ook in Zijne bedregingen de zelfde blijft) die de zonde niet ongestraft kan laten, want Hij is geen God die last heeft aan godloosheid, de boeze zal bij Hem niet verkeerren, de onzinnige zal voor Zijne oogen niet bestaan. Hij haat alle werkers der ongerechtigheid enz. Psalm 5 en 6. Ja ook de ongerechte werken van Zijn volk, dewijl Hij volmaakt is in Zijne eigenschappen of volmaakheden. Die te rein van oogen is, dan dat Hij het kwade zoude kunnen aanschouwen; Habakuk 1 vs. 13, die ook eenen twist heeft met Juda en Hij zal bezoeking doen over Jacobs na zijne wegen, na zijne handelingen zal Hij hem vergelden, Hozer 12 vs. 3. En vrienden is dit en wordt dit den volke op 's Heeren bevel (daar zijne daden gesproken hebben en spreken; men zie slechts de verdeeldheid onder des Heeren ware volk, ja den treurigen toestand van Land en Kerk in het gemeen en andere bijzondere oordeelen over mensch en vee, vrachters des velds enz.) aangekondigd? Ja, oordeelen zijn aangekondigd aan diegenen die buiten ons zijn, onze drijvers.

Wij hebben geluften op den steen (dien de Heerein Zijne aanbiddelijke Voorzienigheid wel eens gewoon is te gebruiken om Zijn Volk tot Hem te brengen). Maar wij waren onschuldig, den Heere getrouw (namelijk in onze eigen oogen). O diepe blindheid onzer dagen! Medicijnen, die tot onze genezinge konden dienen (onder de bewerking des Heiligen Geestes) hebben wij verworpen. Met onze tuchtroede (zoo velen daarin gevallen zijn) gekapitaalend, de afgoden geofferd om het vleesch te behouden, Christus ontroond en ontroond, en ons zelve, ja den duivel

in de plaats gesteld, de Koningrijken der wereld hebben in onze oogen gescitterd; van welker glans (dustennis) wij betoverd zijn! En wat zijn tot nog toe in het gance de gevolgen geweest? niet anders dan in Jeremia's tijd: Een roepen van Vrede, Vrede, en met de blinde Joden reeds aangemerkt, Jeremia 7 vs. 4, Des Heeren Tempel, des Heeren Tempel, des Heeren Tempel, zijn deze. (Men zie hierover de Kanttekeningen van nieuwigheden, Utrechtse Kerkorde, dwalingen over het Zaligmakend Geloof, Regtvaardigmaking, over den Doop, het afleggen van het ambtsgewaad enz. afkeurende) door evenwel onder dat genootschap te blijven, mijne stemme in het openbaar te doen hooren, plaats te beklimmer die mij niet geoorloofd was, niet betaamde, tot ergeris der opregten, tot bezondiging van mij zelven voor den Heere, die niet gelaidd heef naar mijne zonden, die mij verpletterd konde hebben voor alleen, maar genadelijk en goedertierenlijk believen uit te leiden tot dezen eenvoudigen weg der Waarheid voor den Heere. En daarom dan Geliefden, Volk des Heeren, Leeraren (zoo velen in waarheid mogten geopen zijn) en Gemeenten die het tot nog toe in die wegen kunt uitrustig andere meer bezwaard, en dat onder de roepstemmen van Gods oordeelen, zonder evenwel schaanrood te worden, of als een middel in de hand des Geestes schaanrood te maken door uitgang, op grond van des Apostels vermaning, Hebreën 3 vs. 13, Vermaant malkanderen alle dagen zoolang als het heden genaamd wordt, vernane ik (hoe ellendig in mij zelven, mijn beeldenis vindende in het gemingnis van Christus, Matth. 15 vs. 19) ook Ulieden uit liefde en in opregtheid des harten toeroepende, zal iemand vallen en niet weder opstaan? afkeeren en niet wederkeeren? Jeremia 8 vs. 4. Keert weder gij afkeurige kinderen, Ik zal uwe afkeuringe genezen (spreekt de Heere) Jer. 3 vs. 22. Vraagt naar de oude paden en welke de goede weg zij en wandelt daarin en gij zult ruste vinden voor uwe ziele. Dit schenke de Almachtige en Vijmachtige uit genade al zijn volk en gebruikte ook daartoe de nog volgende letteren als slijk in zijne hand tot vereeniging zijns waren volks in de vreesse Zijns Heiligen nooit genog volprezen Naams (dan word bereikt het doel des schrijvers.) Amen.

Hasselt.

K. SMIT.

STAATSMAN,

N.º 42.

BESLUIT van den 5ten Julij 1836, nopens onwettig bestaande Godsdienstige vereenigingen en bijeenkomsten.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRACIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINCE VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LOUXEMBOURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Gezien het adres van A. BARNHARTKAMP, v. s. zich noemende: «afgevaardigden van hunne geloofsgenooten in de onderscheidene provincien onzes vaderlands,» moeiende dienen als gevolg van het antwoord overeenkomstig de beschikking van den 10 December 1835, n.º 71, Oranzenwege gegeven op de adressen van onderscheidene personen, die verklaren zich van de gewestigde Hervormde kerk af te scheiden, en dienvolgens autorisatie en bescherming van hunne eeredienst verzoeken;

In aanmerking nemende;

Dat, uit kracht van Onze voormelde beschikking door Onzen Minister van Staat, belast met de generale directie voor de zaken der Hervormde kerk enz., bij dispositie van den 11 December 11, n.º 15, aan de adressanten is te kennen gegeven: «dat indien zij mogten volharderen in hun voornemen om *afzonderlijke nieuwe genootschappen* te vormen, Wij aan hen geene toelating en grondwettige bescherming kunnen verleenen, dan nadat Ons zal zijn gebleken, dat de openbare orde en veiligheid daardoor niet gestoord kan worden; dat Wij dus zullen afwachten de nadere daartoe in te dienen adressen, welke *vergezeld zullen moeten zijn van hunne reglementen en statuten*, ten einde daarop finaal te beschikken, nadat een en ander in het belang eener goede politie zal zijn onderzocht, en daarin niets gevonden dat de publieke orde en rust zoude kunnen storen, met de goede zeden strijdend, of eenige *inbravak maken op de bezittingen, inkomsten, regten of titels van de gewestigde Hervormde (Gereformeerde) kerk*, of eenig ander in dit Rijk, bestaande kerkgenootschap, als welke Wij, vol-

gens de grondwet, verplicht zijn te beschermen: dan dat inmiddels, »zoolang zoodanige toelating door Ons niet zal zijn verleend, de »adressanten geene aanspraak kunnen maken op de vrijheid van gods- »dienst-oefening en de bescherming alleen aan de bestaande kerkge- »nootschappen bij de grondwet verzekerd, en dat misdien voorloopig »de door hen zonder verkregene toelating, feitelijk opgerigte gemeen- »ten, als onwettig, niet kunnen worden geduld.»

Overwegende:

Dat de adressanten, wel verre van zich naar Onze voorschrevene beschikking te gedragen, voortgegaan zijn in hunne onrust en verwar- ring veroorzakende onwettige handelingen, en niet alleen bij voortdu- ring ongeoorloofde godsdienst-oefeningen gehouden hebben, maar ook onderlingen en diakenen aangesteld, predikanten betoepen en ingeze- lund, een dank-, vast- en bededag uitgeschreven, en, zonder Onze toe- lating, een afgezonderd kerkgenootschap, met de daad, hebben opge- rigt, onder het bestuur van eene zoogenaaide algemeene synode, die, bij een openlijk in druk uitgegeven geschrift, den titel aanneemt van: *de Synode der Christelijke Gereformeerde kerk, onder het Kruis, in Nederland;*

Dat, hoe gering ook het getal hunner aanhangers is, in Vergelijking met het aantal der Hervormden in Nederland, zij zich bij uitsluiting durven aanmatigen den naam van *ware Gereformeerde kerk*, door wel- ken naam hun te vergunnen, Wij met der daad verklaren zouden dien te beschouwen als niet toekomende aan het door Ons erkende Neder- landsche Hervormde of Gereformeerde kerkgenootschap, waaraan de adressanten en hunne aanhangers, zich *facto* hebben afgescheiden, door zich aan desselfs reglementen en tucht te onttrekken:

Dat zij gevolgelijk, door die aanmatiging, inbreuk maken op verkre- gene rechten, welke Wij geropen zijn met opzigt tot het genoemde, even als tot alle overige erkende kerkgenootschappen, te beschermen;

Dat voorts de adressanten, hoe zeer zij door het overleggen van dazelfde formulieren als bij het door Ons erkende Nederlandsche Hervormde of Gereformeerde kerkgenootschap in gebruik zijn, genoeg- zaam doen blijken, dat tusschen *hunne leersellingen*, op zich zelven genomen, en die, welke in het genoemde kerkgenootschap worden beleden, geen onderscheid bestaat, en misdien in deelven niets ge- vonden wordt dat de publieke orde en rust zoude kunnen storen, of met de goede zeden strijden, niettemin in gebreke zijn gebleven, om, betrek- kelijk de door hen gewenschte *reglementen en kerkelijke organisatie*, de vereischte opgaven en ontwerpen, ter beoordeeling en goedkeuring

in te zenden; terwijl de door hen eigenmagtig, en in strijd met Onze beschikking van den 10. December 1835, n^o. 71, opgerigte vereeniging of kerkgenootschap en gemeente, inmisschen bestuurd worden door per- sonen, die, vroeger leeraren der Hervormde kerk zijnde geweest, van deze hunne bediening door de wettige kerkelijke magten zijn ontzet, en die zich, alzo, eene hoedanigheid toeschrijven, welke zij op dit oogeblik niet bezitten;

Dat zoodanige wederstrevingen van het wettig gezag, met aanranding van eene gevestigde en erkende kerk, en het kweken van openbare onrust en verwarring, niet verder kunnen worden gedoogd;

Gezien het rapport van Onzen Minister van Staat, belast met de ge- nerale directie voor de zaken der Hervormde kerk, enz., en van Onzen Minister van Justitie, van den 14. en 15. April II, n^o. 1;

Den Raad van State gehoord;

Gezien het nader rapport van Onze voornoemde Ministers van den 7. en 9. Junij II, n^o. 1 en 5;

Gelet op de artikelen 291—294, van het wetboek van strafregt; (1)

Gelet op de artikelen 190, 191, 193 en 196 der Grondwet, (2)

Zevende Afdeling. Van ongeoorloofde gezelschappen of bijeenkomsten.

(1) Art. 291. Geenelei genootschappen (of gezelschap) van meer dan twintig personen, met oogmerk om degelijks of op zekere bepaalde dagen bijeen te komen, ten einde zich met voorwerpen van Godsdienst, letterkunde, staatkunde, of andere zaken bezig te houden, zal mogen opgericht worden, dan met toestemming van de Hooge Regering, en onder zoodanige voorwaarden, als het openbaar gezag zal goedvinden het gezelschap op te leggen.

Onder het getal van personen, bij dit Artikel uitgedrukt, zullen niet begrepen zijn, die hunne woonstede hebben in het huis waar het gezelschap bijeenkomt. Art. 294. Al wie zonder vergunning van het gezag der Municipaliteit, het gebruik van zijn huis of vertrek in het geheel of ten deele vergund of toegestaan zal hebben, ter bijeenkomst der lieden van een gezelschap zelfs dat de toestem- ming der Hooge Regering heeft of tot eenige Godsdiensstoefening zal gestraft worden met eene geldboete van zestien tot twee honderd franken.

3^o Hoofdstuk. Van de Godsdiens

(2) Art. 190. De volkomene vrijheid van Godsdiensstige begrippen wordt aan elk gewaarborgd.

Art. 191. Aan alle Godsdiensstige gezindheden, in het Koninkrijk bestaande, wordt gelijke bescherming verleend.

Art. 195. Geene openbare oefening van Godsdiensst kan worden belemmerd dan in geval dezelve de openbare orde of veiligheid zoude kunnen storen.

Art. 196. De Koning zorgt dat geen Godsdiensst gestoord worde in de vrijheid van uitoefening die de Grondwet waarborgt.

Hij zorgt tevens dat alle Godsdiensstige gezindheden zich houden binnen de palen van behoortzaamheid aan de wetten van den Staat.

Hebben goedgevonden en verstaan :

Voorzigt, met betrekking tot het adres van A. BRAMMERKAMP, c. s. te verklaren, dat de hierboven gemelde zoogenaamde Gereformeerde kerk of het genootschap en de gemeenten, door de adressanten en hunne aanhangers, zonder Onze toelating, en strijdig met Onze vorige beschikking, opgericht, worden gehouden als geen wettig bestaan hebbende, en mitsdien (voor zoo veel des noods) als onhouden, en derzelver zamenkomsten, als zoodanig, uit dien hoofde worden verboden; met verdere waarschuwing aan de adressanten, dat zij zich bijzonder zullen moeten onthouden zoo van zich eenigen titel toe te schrijven, op welke het door Onsenkende Nederlandsche Hervormde of Gereformeerde kerkgenootschap als zoodanig aanspraak, bezit, als van het voorwenden van eenig regt of aanspraak, op eeniggebederen, inkomsten en regten der gevestigde Hervormde of Gereformeerde kerk, of van eenig ander kerkgenootschap van het Rijk, daar eene zoodanige aanmatiging, alle toelatingen beschermt, of het regend slaan op eenige nadere vertoogen der adressanten, voor Ons ondoenlijk zoude maken;

Ten tweede, te bepalen:

a. Dat wanneer in eenige plaats een eenigzins aanmerkelijk aantal personen mogt zijn, welke eenegemeente van de voornoemde afgescheidenen zouden wenschen te vormen, en toelating verlangen tot vrije uitoefening van hunne eeredienst, in een daartoe bestemd gebouw, of bijzonder huis, dezelve personen, zich daartoe, met in achneming van het bepaalde bij artikel 161 der grondwet (1), en met overlegging van de vereischte opgaven en ontwerpen, betrekkelijk de door hen gevreeschte reglementen en kerkelijke organisatie, aan Ons zullen kunnen vervoegen, bij een door hen *individueel* geteekend adres, waarvan de naamteekeningen zullen moeten zijn gecertificeerd door den burgermeester der gemeente, en waarbij zij zullen moeten verklaren, zelve te zullen zorgen voor de behoefte van hunne eeredienst en armen, zonder op onderstand van het Rijk of op eenige bezittingen, inkomsten of regten van de Hervormde (Gereformeerde) kerk, of eenig ander in dit Rijk erkend kerkgenootschap, ooit aanspraak te maken, en dat hetzelfde adres, door middel van den gouverneur der provincie waartoe (1) Art. 161. Ieder ingezetene heeft het regt om verzoeken aan de bevoegde derden worden onderteekend, en niet uit naam van meer- of van wege ligchamen, wettiglijk zamengesteld en als zoodanig erkend, en in dat geval, niet anders dan over onderwerpen tot derzelver bepaalde werkzaamheden behoorende.

de gemeente behoort, vergezeld van zijne consideratien en advies, zal worden ingezonden aan het departement voor de zaken der Hervormde kerk enz., ten einde aan Onze overweging te worden aangeboden.

b. Dat voor zoo verre de adressanten en hunne aanhangers intusschen mogten verlangen boven het getal van twintig, als bijzondere personen, hinnenhuis, tot hunne oefening godsdienstig zamen te komen, zij zich daartoe zullen kunnen vervoegen bij de besturen hunner woonplaatsen met opgave aan dezelve van de namen en woonplaatsen dier personen, alsmede van de dagen en uren waarop en van het lokaal waarin die zamenkomst zoude plaats hebben, ten einde die besturen alzo in de gelegenheid worden gesteld, om de daartoe vereischte toestemming te kunnen verleenen, en het noodige toezigt te bevelen, tot voorkoming van al wat de openbare orde of veiligheid zoude kunnen storen;

Wordende aan alle openbare magten in het Rijk; die het eenigzins kan aangaan, nadrukkelijk aanbevolen om toe te zien en te zorgen dat aan den inhoud van Ons tegenwoordig besluit worde voldaan, terwijl Onze Prokureur-Generaal bij het Hoog-Geregtshof, en alle andere officieren van Justitie, tegen hen, die in strijd met hetzelfde besluit mogten handelen, de straffen zullen vorderen, welke zij zullen bevelen door dezelven belooplen te zijn.

Onze Minister van Staat, belast met de generale directie voor de zaken der Hervormde kerk, enz., en Onze Ministers van Justitie en van Binnenlandsche zaken, zijn belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan een afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, en hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Gruvenhage, den 5. Julij 1836.

WILLEM.

Van wege den Koning.

L. H. ELIAS SORVEL, 1. S.

Liggegeven den zeventienden Julij 1836.

De Secretaris van Staat,

L. H. ELIAS SORVEL, 1. S.

STATUSBLAD,

N.º 2.

BESLUIT van den 9den Januarij 1841, bevestigende nadere bepalingen omtrent hetgeen afgescheidenen van het Hervormd Kerkgenootschap hebben in acht te nemen, wanneer zij zich als eene Christelijke afgescheidene gemeente verlangen te vestigen.

WIJ WILLEM II, bij DE GRACIE Gods, KONING DER NEDERLANDEN, PARIS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ.

Op onderscheidene rapporten van Onzen Minister van Staat, belast met de Generale Directie voor de Zaken van de Hervormde Kerk enz., en van Onzen Minister van Justitie, op een aantal verzoeken van afgescheidenen van het Hervormd Kerkgenootschap, om erkenning en toelating als Christelijke afgescheidene gemeenten;

Den Raad van State gehoord;

Willende doen ophouden de klachten over de toepassing van het Koninklijk besluit van den 5den Julij 1836 (*Staatsblad* n.º 42);

Hebben goedgevonden en verstaan, onder wijziging van § a van het tweede gedeelte van opgemeld besluit, en bij interpretatie van hetzelfde, bij deze vast te stellen, dat afgescheidenen van het Hervormd Kerkgenootschap welke zich als eene Christelijke afgescheidene gemeente zouden verlangen te vestigen, zich aan Ons ter toelating en erkenning als zoodanig kunnen verwoegen, bij een schriftelijk en *individueel* onder toekend adres, vergezeld van de bijlagen hierna volgende:

a. De Reglementen en Kerkelijke organisatie der op te rigten gemeente.

b. Een certificaat van het hoofd van het Plaatselijk Bestuur hunner woonplaats, dat het gebouw, het bijzonder huis of eenig gedeelte van hetzelfde, door de adressanten, hetzij in eigendom of wel in huur of gebruik verkregen, wat deszelfs ligging aangaat, geschikt is tot de uitoefening van huare openbare Eeredienst, en dat uit het verlangde gebruik geen hinder voor andere Godsdienslige gezindheden, of stoornis der publieke orde en veiligheid te duchten is;

c. Eene verklaring, dat zij in de kosten van hunne Eeredienst, misgades in de verzorging van hunne behoeftigen buiten bezwaar van het Rijk zullen voorzien; zullende echter deswege geen andere waarborg worden gevorderd; en

d. Gelijke verklaring dat zij nimmer eenige aanspraak zullen maken op de bezittingen, inkomsten en regten van het Hervormd Kerkgenootschap of van eenige andere Godsdienslige gezindheden; en aan de Wetten van den Staat zullen gehoorzamen.

Onze Minister van Staat belast met de Generale Directie voor de Zaken der Hervormde en andere Eerediensten zal zorg dragen voor de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan Onze Ministers van Justitie en van Binnenlandsche Zaken tot informatie, en narijt, alsmede aan den Raad van State tot informatie, en hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

’s Gravenhage, den 9den Januarij 1841,

WILLEM.

De Minister van Staat belast met de Generale Directie voor de Zaken der Hervormde en andere Eerediensten.

VAN PALLADT VAN KEPPEL.

Uitgegeven den 9den Januarij 1841.

De Directeur van het Kabinet des Konings.

A. G. A. VAN RAPPAARD.

Onze Minister van Staat voornoemd is belast met de uitvoering van dit Besluit, waarvan Afschriften zullen worden gezonden aan Onzen Minister van Justitie en aan den Raad van State tot informatie.
Amsterdam,

(get.) WILLEM.

De Minister van Staat belast met de Generale Directie voor de Zaken der Hervormde Kerk enz.

(get.) H. VAN ZUILEN VAN NIEVELT.

Accordeert met deszelfs origineel.

De Secretaris Generaal en Adviseur:

(get.) JANSSEN.

Voor overeenkomstig Afschrift.

De Secretaris Generaal en Adviseur bij het Departement voor de Zaken der Hervormde Kerk enz.

(get.) JANSSEN.

N.º 4.
Notr.

De Minister van Staat belast met de Generale Directie voor de Zaken der Hervormde Kerk enz., ontvangen hebbende Zijn Majesteits Besluit van den 28^e April 11. n.º 53 waarbij ten gevolge zijner voordragt van den 5, der bevoorens n.º 7 aan en consorten, inwoners van de Gemeente wordt verleend de verzochte toelating en mitsdien vergund het bestaan eener Christelijke Afgescheidene Gemeente te heeft goedgevonden.

Onder geleide van Afschrift dezer Copij van genoemd Besluit te doen toekomen aan den Heer Gouverneur der Provincie bij gewonnen brief ter geleide tot informatie.

Aan de Algemeene Synodale Hervormde Commissie.

Aan het Provinciaal Kerkbestuur van de Provincie.

En aan het Klassikaal bestuur van respectievelijk tot informatie alsmede aan de Adressanten met Afschrift van het bij voorschreven Besluit gevoegd reglement tot informatie en narigt.

's Gravenhage,

De Minister van Staat voornoemd,

H. VAN ZUILEN VAN NIEVELT.

Aan en Consorten der Gemeente

In aanmerking nemende dat er geene redenen bestaan om de toelating der Adressanten te verhinderen, als hebbende zij een door hen individueel geteekend Adres ingediend, overeenkomstig de bepalingen der Grondwet op het inleveren van verzoekschriften, terwij zij

A. Een reglement op het kerkbestuur en de inrigting hunner gemeente hebben overgelegd;

B. Aanwijzing hebben gedaan van het lokaal ter uitoefening der Eeredienst ten aanzien waarvan is gebleken, dat het, wat de ligging aangaande is, daartoe geschikt is, en dat uit het verlangde gebruik geen hinder voor andere Godsdiensstige Gezindheden of stoornis der publieke orde of veiligheid te duchten is.

C. De verklaring hebben afgelegd dat zij in de kosten van hunne Eeredienst, mitsgaders in de verzorging van hunne behoeftigen, buiten bezwaar van het Rijk zullen voorzien, en

D. Gelijke verklaring hebben gedaan dat zij nimmer eenige aanspraak zullen maken, op de bezittingen, inkomsten en regten van het Hervormde Kerkgenootschap of van eenige andere Godsdiensstige Gezindheid en aan de Wetten van den Staat zullen gehoorzamen. Hebben besloten en besluiten.

Art. 1. De verzochte toelating worde aan de Adressanten verleend en mitsdien vergund het bestaan te van eene Christelijke Afgescheidene Gemeente, bestuurd volgens de bepalingen van het hierbij gevoegde Reglement.

Art. 2. De Gemeente zal hare openbare Eeredienst uitoefenen in het gebouw of huis *toebehoorende* staande Gemeente enz.

Art. 3. De Gemeente van Afgescheidene Christenen voornoemd, is onderworpen aan alle wettelijke bepalingen en Gouvernements Verordeningen welke met betrekking tot alle andere Kerkgenootschappen of Kerkelijke Gemeenten in het rijk in het algemeen thans bestaan of in het vervolg mogten worden vastgesteld.

Ziedaar dan Vrienden, de besluiten der zoogenamde *Vrijheid Uli-*
der aandacht voorgelegd, dan wij wenschten nog wel met een enkel
 woord op dezelve terug te komen, opdat de waarheid van onzen titel
 bevestigd worde.

En vestigen wij dan in de eerste plaats onze aandacht op den titel
 of het hoofd der besluiten.

*Staatsblad n.º 42. Besluit van den Staat Julij 1836. Nopens onwettig
 bestaande Godsdiensstige Vereenigingen en bijeenkomsten.*

Het kan dan niet anders dan tot groote verwondering en afkeuring
 verstrekken, dat personen of Gemeenten die zich vroeger uit kracht
 hunner Gereformeerde Belijdenis gedrongen gevoelden uit te moeten
 gaan uit een Genootschap, dat zich kenmerkte de ware Kerk niet te
 zijn, op grond van Art. 28 en 29 onzer belijdenis, dat de zoodanigen op
 deze bovenstaande stukken verlangden erkend te worden, daar men zelfs
 in den titel of het hoofd der besluiten al als eene onwettige gezindheid
 behandeld wordt, miskennende gevolglijk al door de aanvraag
 hierop het wezenlijk en wettig bestaan van Christus'Kerk en Gemeente,
 die reeds bestond van af het Paradijs en bestaan zal tot aan de volein-
 ding der wereld, die de poorten der helle niet zullen overweldigen,
 waarvan Christus Jezus de Petra, de Rotsteen, het eenige fundament
 en de hoeksteen is, volgens Matth. 16 vs. 18. 1 Cor. 3 vs. 11 en Ps. 118
 vs. 22, en die door deze belijdenis gekend wordt zoo personeel als alge-
 meen naar 1 Joh. 4 vs. 2 en aan de merkteekenen in onze belijdenis uitge-
 drukt Art. 29. Deze dan behoeft geen inrigting of vestiging (zoo als in die
 Godvergeten besluiten voorkomt) dewijl dezelve bestaat. Welker toe-
 lating en erkenning ook niet afhankelijk is van een aardsch Koning,
 en ook door de belijders dezelve niet afhankelijk kan gemaakt wor-
 den, buiten verwerping van Christus Koninklijke heerschappij, vol-
 gens Ps. 2 vs. 6, en die ook alleen als Koning gezald is over Sion, den
 berg van Gods Heiligheid, waarin ook een Koning van deze aarde niet
 meer in aanmerking komt als een bedelaar, dat is, namelijk in het rege-
 ren in of over de Kerk. Maar ware het bedienende onder en achter
 Christus, ja waren dan alle Koningen voedscheeren en de Vorstin-

nen zoogvrouwen naar Jezaja 49, vs. 23. Maar is zulks het geval niet,
 dan behoeft de ware Gereformeerde Kerk onder bovenstaande misken-
 ning ook van dezelve geen *genaamde* erkenning. Het zal dan des Hee-
 ren ware Volk oprigtelijk hun zelve als ten opzichte van de Kerk in
 het gemeen groot, en ook genoeg zijn door geschonkene geloofsge-
 nade bij tijden en oogenschliken te mogen gelooven dat zij van den
 Heere van eenwighheid in liefde gekend zijn naar Jer. 31 vs. 3 en in
 tijd en eenwighheid door Hem voor de Zijnen zullen erkend wor-
 den.

Het strekke dan ook niemand tot verwondering, dat de Gerefor-
 meerde Kerk als zoodanig niet erkend wordt. Dit Geliefden, is reeds
 in het Paradijs gezet en door alle tijden bevestigd, van daar ook dat de
 ware Kerk; Hand. 24, al als een sekte uitgekreten werd. Maar Vrien-
 den, mogt ook Paurus voorbeeld ons hier tot leerlinge zijn volgens het 14^e
 vers. Maar, zegt hij, dit bekende U, dat ik na dien weg, welken zij
 sekte noemen, den God der Vaderen alzo diene, geloovende alles dat in
 de Wet en de Profeten geschreven is. De Apostel die protesteerde hier,
 en dit Geliefden, ware ook betamelijk geweest voor de Afscheidende-
 nen, men was dan (zoo als nu van velen het geval geworden is),
 in geen verloocheening gevallen en meinedig geworden voor God en
 menschen.

Maar vestigen wij verder onze aandacht op den hoofdzakelijken in-
 houd van het eerste gedeelte van het besluit van 1836, dat als de grond-
 slag is waarop het volgende rust of gebouwd is, hetwelk de opmerk-
 zame lezer klaar zal zien, wat men ook roepe (of van de zijde der
 Overheden of van die der Afscheidenen, die de vrijheid getraagd
 hebben en dit nog als bedeksel der schande willen voorgewen), dat dit
 eerste gedeelte van het besluit van 1836 lang vervallen is. Wij vragen
 dan eens (tot bevestiging van het tegengestelde), eerst met opzigt tot
 die Afscheidenen welke die zoogenamde vrijheid blijven welgeven,
 waarom de vervolgingen tegen de zoodanigen dan toen niet ogehou-
 den hebben. En in de tweede plaats met opzigt tot die de zoogenamde
 vrijheid vragen: waarom dan de zoodanigen nog op grond van Art. 161
 der Grondwet (1) moeten komen. Hierin vinden wij immers bevesti-

(1) Art. 161. Ieder ingezetene heeft het recht om verzoeken aan de bevoegde
 Magt schriftelijk in te dienen mits die persoonlijk en niet uit naam van meere-
 deren worden ondertekend, welke laatste alleen zal kunnen geschieden door
 of van wege Ligchamen; wettiglijk zamengesteld en als zoodanig erkend en in
 dat geval niet anders dan over onderwerpen tot derzelver bepaalde werkzaam-
 heden behoorende.

ging dat het vrijheids gebouw volkomen op den eersten gelegden grondslag voltrokken wordt, waarvan op zijn tijd en plaats nader.

Wij zeggen dan wat den hoofdzakelijken inhoud belangt v. n. het eerste gedeelte van het besluit van 1836, dan vinden wij daarin de Afgescheidenen in het gemeen aangemerkt als (reeds aangehaald) eene onwetige Gezindheid die van de Gereformeerde Kerk afgescheiden door hunne handelingen onrust en verwarving veroorzaken, zich tegen de wetten verzetten en inbreuk maken op verkregene regten.

Geliefden, ware het niet betamelijk geweest in de eerste plaats zoo als meermalen gebeurd is, voor Zijne Majesteit en heel de wereld te betoogen, dat dit zoogenaande Hervormde Kerkgenootschap niet de Gereformeerde maar de Anti-Gereformeerde Kerk is. (1) Geeft men op deze besluiten, ja ware het nog zwijgen, maar door vrijheid te erlangen en ongegronde aanmatigingen, immers ja. En wat belangt de beschuldiging in de besluiten voorkomende als of de Afgescheidenen door hunne handelingen onrust en verwarving veroorzaken; in de eerste plaats mogt men dan wel eens gevraagd hebben en mogen wij als nog wel eens vragen, met toepassing op Zijne Majesteit den Koning (2), of het Hoogst dezelve als een Vader des Vandenlands niet behand had grondig te onderzoeken van wat zijde deze onrust en verwarving veroorzaakt werd en nog wordt, of van de zijde der Afgescheidenen, of van de zijde hunner tegenpartijders; of dergenen die door stoornis der openbare Godsdienst-oefening zelve van onrust verwekten en verwekten tegen Art. 190, 193 en 196 (3) van het 6^e Hoofdstuk der Grondwet

(1) Men leze hierover een Werkje van J. H. Lismar, getiteld: *Grieven tegen het heidendaagsch Hervormd Kerkgenootschap.*

(2) Met een woord merken wij hierbij aan, dat, indien de handelingen van Zijne Majesteit in dit Werkje aan Hoogstdezelve ter overweging worden voorgelegd, zulks (als zich zelfs wijzende) te verstaan zij opzigtelijk Koning **WILLEM eehler** Hoogst dezelve goedkeuring aan hetzelfde, daadzakenlijk in de toepassing te kennen gegeven heeft en geeft; dat echter ook niet wegneemt het gevoelen over de al of niet betamelijke handelingen van Koning **WILLEM den 1^{en}**, maar in de regtevaardige beoordeeling van ééne toepassing is.

(3) Art. 190. De volkomene vrijheid van Godsdiensstige begrippen wordt aan elk gewaarborgd.

Art. 195. Geen openbare oefening van Godsdiensst kan worden belemmerd dan in geval dezelve de openbare orde of veiligheid zoude kunnen stooren.

Art. 196. De Koning zorgt dat geen Godsdiensst gestoord worde in de vrijheid van uitoefening die de Grondwet waarborgt. Hij zorgt tevens dat alle Godsdiens-

(over de Godsdiensst) Wij zijn ten volle overtuigd dat Zijne Majesteit na grondig onderzoek daarvan bevonden zoude hebben dat zulks niet van de zijde der Afgescheidenen voortkwam en wij beroepen ons daarbij te gelijk op Zijner Majesteits eigene verklaring in het besluit van 1836, luidende aldus:

Dat voorts de Adressanten enz. en misdien in dezelve (in hunne leestellingen namelijk) niets geronden wordt dat de publieke orde en rust zoude kunnen storen of met de goede zeden strijden.

Wij geven dan bij deze Zijne Majesteit te overwegen in hoe verre Hoogst dezelve ten opzichte der Afgescheidenen gehandeld heeft, op grond van bovengemelde getuigenis en naar Art. 190, 193 en 196 der Grondwet in verband beschouwd (reeds aangehaald en op de noot geplaatst) te meer dewijl de vervolgingen toen nog niet opgehouden hebben, ja zelfs nu nog niet.

Men mogt ons tegenwerpen dat de Grondwet spreekt van bestaande Gezindheden en dat de Afgescheidenen geen bestaande Gezindheid waren. Dit Geliefden, is reeds op grond van Gods Woord betoogd, niet alleen; maar waarboven wij nog tot krachtige bevestiging van ons grond wet (ook zelfs op de Grondwet) bijvoegen, dat de Gereformeerde Kerk of belijdenis lang voor deze Grondwet in het Koningrijk der Nederlanden *bestaan heeft*, en ten gevolge daarvan ook recht van eischen heeft op de waarborging van bescherming niet alleen, maar ook op al wat de Grondwet aan de bestaande Gezindheden toekent.

Dan men mogt door den geest des tijds zoo verre vervoerd zijn dat men zich geen denkbeeld kan vormen dat *deze* de Gereformeerde belijdenis was, namelijk die waarvoor de Afgescheidenen uitkwamen. En was dit Zijne Majesteit uit de handelingen der Afgescheidenen of uit hunne overgelegde formulieren aan Hoogst dezelve niet duidelijk genoeg, wij geven dan Zijne Majesteit eens ter overweging of het Hoogst denzelven als geen Theoloogant zijnde, niet behand had op grond van de op Art. 52 van de 5^e Afdeling der Grondwet (van de inhoudiging des Konings) afgelegden Eed (1) eene wettige Sijnode te doen zamen-

stige Gezindheden zich houden binnen de palen van behoortzaamheid aan de wetten van den Staat.

(1) Art. 52. Ik zweer aan het Nederlandsche Volk, dat ik de Grondwet des Rijks steeds zal onderhouden en handhaven, en dat ik daarvan bij geene gelegenheid en onder geen voorwendsel hoegenaamd, zal afwijken of gedogen dat daarvan afgeweken worde. Ik zweer wijders dat ik de onafhankelijkheid van het Rijk en de algeheele uitgestrektheid van deszelfs grondgebied met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid

komen, waar op grond van Gods Woord (naar het voorbeeld onzer Godzalige Vaders onder dezelfde op Gods Woord gegronde condities en regelen begonnen met dien zelfden Eed) de zaken onderzocht en dien ten gevolge aan de ware belijders der gereformeerde Belijdenis de bezittingen, inkomsten, regten en tiels wettiglijk aan dezelve toebehorende toegekend wierden.

Wij zouden ons krachtens het regt der Afgescheidenen breder kunnen uitlaten, dan dewijl zulks op heden tot ons oogmerk niet dienende is stappen wij hier af, geveende zijner Majesteits handelingen in, of met opzigt tot ons ter nedergeestelde als tot Hoogst dezelfde eenmaal afgelegde Gereformeerde Belijdenis, Art. 36, aan Hoogst denzelven ter overweging, met gelijke verklaring dat er nog een overblijfsel zoo onder (hoewel tegen) de zoogenaamde Hervormde Kerk, als buiten dezelve *bestaat*, die door Genade hopen bewaard te blijven, van door een weg van moderatie voor den Heere en de menschen in miskenning en verloocheening te vallen; maar die wenschen hun gegronde regt van Protestatie op een en *ander* te behouden, in de hope (hoewel met veel en gegronde bezwaren) of het den Heere behagen moge, op Zijn tijd en wijze Zijn Keik in dit land bij vernieuwing nog eens weer heerlijk te voorschijn te brengen, en over Zijne en hare vijanden, (die nu om haren zonden wille over haar toegelaten worden), te doen triumpheren.

Darin de tweede plaats ons wendende tot de Afgescheidenen, merken wij tegen de beschuldiging der besluiten, (namelijk als of hunne handelingen onrust en verwarring veroorzaken) aan, en geven het aan allen die waarheid kennen en liefhebben in bedenking of het niet hoogst betamelijk ja een Christelijk vereische was, in navolging van de Profeet Eliaz, tegen Achab, 1 Kon. 18, v. 18, getuigenis te geven tegen zoodanige lasteringen, om langs dezen weg naar de verwanning des Apostels niet alleen door woorden maar ook door daden, hun wandel eerlijk te houden onder de menschen, 1 Petr. 2, v. 12, geschatte zijnde aan Salomo's woord, dat een goede naam beter is dan goede olie, Prediker 7, v. 1, Spreuk. 22, v. 1.

En zoo Vrienden, had het ook ulieden betaamd, daar gij verder in de besluiten verklaard werd wetbrekers te zijn, eens aan Zijne Majesteit gevraagd te hebben, welke wetten door ulieder handelingen overen de regten van alle mijne onderdanen en van ieder detzelve zal beschermen en beveiligen, en tot instandhouding en bevordering van de algemeene en bijzondere welvaart, alle middelen zal aanwenden, welke de wetten ter mijner beschikking stellen, zoo als een goed Koning schuldig is en behoort te deen. Zoo waarlijk helpe enz.

tieden waren, of het de wetten waren van Gods Woord, of die van den Snaat op Gods Woord gegrond. Daaraan toeh en ook daaraan alleen is een Christen verbonden. Die naar dezen regel (namelijk van Gods Woord) zullen wandelen, zegt de Apostel, Gal. 6, v. 16, over dezelve zal zijn vrede en barmhartigheid. Nu hebt gijlieden u daartegen verzet, en is dit de reden dat zijne Majesteit ulieden dus bestempelt, wij moeten dan met den Apostel zeggen, Rom. 13, v. 4: De Overheid is Gods dienaar, zij draagt het zwaard niet te vergeefs, maar is een wreekster tot straffe dergenen die kwaad doen, billijk zijn dan Zijner Majesteits handelingen ten uwen opzichte. Maar is dit het geval niet, maar wordt gijlieden als wetbrekers uitgemaakt, omdat gij tegen het verbod des aardtschen Konings (op het bevel des Hemelschen Konings, Matth. 28, v. 19) voortgegaan zijt met het houden van openbare Godsdienst, enz. (1) en dat gijlieden daerenboven op grond van Art. 28 uwer belijdens verschuldigd waart. Het had ulieden dan betaamd in navolging der Apostelen, Hand. 4, v. 19, de zaak aan den Koning vooraleggen en zijne Majesteit te laten oordeelen of het regt was Hem meer te gehoorzamen dan God. En verder in navolging derzelve volgens vers 20 openlijk betuigt te hebben: Wij kunnen niet nalaten te spreken hetgene wij gezien en gehoord hebben, hetgene ons bevolen is. Ten voorbeelde hiervan zie men de handelingen van SADRACH, MESSACH en ABDRABEO, Daniel 3 en van Daniel Hoofdstuk 6.

Zoo Geliefden, had het ulieden betaamd in de mogendheden des Heeren voort te gaan met NUMBA, Kap. 2, v. 20: Wij de knechten des Heeren zullen ons opmaken en bouwen, en God van den hemel zal het ons doen gelukken. Vrienden, indien zoo onze toevlugt maar in alles tot en onze sterkte in den Heere is, welgelukzalig is dan dit Volk mag de dichter te regt zeggen. Het is Gods eigene zaak, Geliefden, en bedoelelen wij door genade Zijn eere, wij zullen dan niet beschaamd worden, daarvoor is de Heere de Getrouwe en de Onveranderlijke die in Zijne beloften niet feilen zal; want bergen mogen wijken ende heuvelen wankelen, maar Mijne goedertierenheid (zegt Hij) zal var u niet wijken ende het verbonds Mijns vredes zal niet wankelen in der eeuwigheid, Jerzaia 54, v. 10, En alle instrument dat tegen u bereid wordt zal niet gelukken, ende alle tonge die in het geruigte tegen u opstaat zult gij verdoemen, dit is de erve der knechten des Heeren en hunne gerechtigheid

(1) Dat zulks alleen de oorzaak is blijft uit het besluit, pag. 2 luidende aldus: Dat de adressanten wel verre van zich naar onze voorschreevene beschikking te gedragen, voortgegaan zijn in hunne onrust en verwarring veroorzakende onwettige handelingen, enz, zie verder het besluit.

is uit mij, spreekt de Heere vers 17, en wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn en door de rivieren, zij zullen u niet overstroemen; wanneer gij door het vuur zult gaan zult gij niet verbranden en de vlamme zal u niet aansteken, enz.

Volk des Heeren, op Zijnen eigenen tijd zoude de Heere Zijn eigene zaak gered hebben tot beschaming der vijanden. Pharaó mogt een en andermaal weigeren Israels volk te laten trekken volgens Exodus 5, v. 2, hij mogt in verwaardheid uitroepen: wie is de Heere wiens stemme Israel uitgeleid door een sterke hand en uitgestreken arm, volgens Exod. 12. Volk des Heeren, dat men den Heere maar getrouw gelieven ware, dat in stilheid en vertrouwen onze sterke geweest ware, naar Jes. 30, v. 15, gewend hebben tegen onze wederpartijders, Psalm 81, v. 15. Maar wij hebben den Heere verlaten en zijn onzen God (voor zoo velen Hij die door genade geworden is), goddelooslijk afgegaan, en wat zijn daarvan bij velen de gevolgen geweest (ons tegenwoordig onderwerp immers), een toevlugt nemen onder de schaduw van Egypte, waarover de Heere een wee uitsprekt, Jer. 30: Wee de kinderen die afvallen, spreekt de Heere, om eenen raadsflag te maken maar niet uit Mij ende om (haar) met eene bedekkinge te bedekken maar niet (uit) Mijnen Geest, om zonde tot zonde te doen, die gaan om af te trekken in Egypte en vragen Mijnen mond niet: om zich te sterken met de magt van Pharaó ende om hunne toevlugt te nemen onder de schaduw van Egypte, want de sterke van Pharaó zal vlieden tot schaamte zijn en die toevlugt onder de schaduw van Egypte tot schande. En dit getuigenis des Heeren Geleiden, is immers volkomen bevestigd, ware het ons maar wezenlijk van binnen voor den Heere en demenschen (voor zoo verre wij hier schuldig staan) tot schaamte en schande. Wat trouweloosze handelingen toch: s Heeren zaak in de heijdenis te misken, te verklaren een nieuw genootschap te zijn en inbreuk gemaakt te hebben op verkregeren regten, hetwelk zijne Majesteit daafgeschiedenen te laste legt, omdat zij zich den naam van Gereformerd toeëigenen die zijne Majesteit toekent aan de zoogenaamde Hervormde Kerk.

Men zoude zeggen zoodanige ongegronde aanmatigingen of toekeningen aan het sedert 1816 bestaand kerkgenootschap, hoe kan men die stilzwijgend voortliggaan, en op deze besluiten met verzaking van de naam *Gereformerd* (wettiglijk toebehorende aan die genen die door heijdenis betoonen hetzelfde te zijn) vrijheid erlangen.

Vrienden, die de zoogenaamde vrijheid gevraagd hebt, moet uw eigen

Conscientie niet tegen vlieden getuigen, ziet gij hier niet met u zelvich in strijd te zijn? Immers dat genootschap dat de Gereformeerde Kerk is, daar is men verschildigd zich aan te houden, of te verbinden op grond van Art. 28 onzer bejiedenis, gijlieden behoort dus dan uit kracht van nlieder eigene toekenning aan dat Genootschap daaronder geblicven te zijn. Is het (en daarvan zijt gijlieden immers, of waart gij ten vollen overtuigd) de Gereformeerde Kerk niet, dan betaamde vlieden immers zulk een onoprepte handelwijze niet, maar integendeel protestante tegen hetzelfde.

Maar ik hoore bereds velen onder vlieden in twee harten zeggen, in dien grond zijn ons die zaken niet bekend geweest. En onze rekwesten enz. waren toch goed. Met opzigt tot het eerste is dienende; ja dat wij gelooven dat vele opreften in blindheid en onkunde van de zaak dien weg ingeslagen zijn niet alleen, maar ook onder de krachtigste betuigingen van hunne voorgangers dat in dien stap geen gegronde bezwaren legen opgestoten, die of zelve ook niet beter geweten hebben, of uit vleeschelijke inzigten in deze werkzaam geweest zijn, welker handelingen uit onkunde voortgevloeid zijnde, evenwel wederzijds degeelijk te bestraffen en aftekeuren zijn, en in dezen was wel aan te prijzen het voorbeeld van die van Berein, Hand. 17, v. 11, als die edeler waren dan die van Thessalonica, met alle toegengenheid het woord ontvangeude en dagelijks de Schriften onderzoekende of deze dingen alzo waren, dat als een voorbeeld tot navolging in de voorzigtigheid is, als ook 1 Joh. 4, v. 1, geliefden en geloof niet een tegelijk geest (datis Leer-aar), enz. En vrienden, is het uit vleeschelijke inzigten geschied, de Heere zal dat op zijn tijd en wijze te huis zoeken.

Dan wat belangt uwe rekwesten dat die toch goed waren, geliefden dit kan naar vlieder oordeel zoo zijn. Dan eer wij ons daar verder inladen kunnen wij niet nalaten vlieder aandacht een klein staattie over het rekwesteren mede te deelen, uit de Bloedspiegel der religie van Pharaósons Rundarus 2 de deelje pag. 98, luidende als volgt: Nadat in deze zamenkomsten Dnars het laatste sprak van het rekwesteren der Christenen antwoort hierop Paurus als volgt: Maar (zoo begint hij zijne rede) met weinig succes gelijk bekend is, waarvan daan ons nog komt de naam van Geuzen. Als men met zijn meerdere te doen heeft moet men zich niet rekwesteren en bidden behelpen; doch 't moet ook eerlijk toegan. Ten tijde van de Heidensche vervolgingen kochten sommigen zich vrij met geld en bleven zoohemelijk Christenen; anderen maakten vrij met verzaking van hun geloof, doch anderen zeiden dat zij verzaakt hadden, alhoewel het niet waar was, en verzoekten evenwel